

УДК 630*5 Доц. В.А. Майборода, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів

СТАН ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ У ЛІСОВОМУ ФОНДІ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ

Здійснено системний аналіз чинників та заходів, які стали причиною зниження продуктивності лісів на Україні. Запропоновано реальні шляхи покращання екологічної стійкості лісів. Одним із способів реалізації мети є збагачення біорізноманіття лісостанами дуба червоного бореального в науково-обґрунтованих обсягах.

В умовах нарощування темпів споживання деревини та лісоексплуатації насамперед ставлять завдання збереження лісових екосистем та підвищення їх стійкості.

Однією з головних складових лісових насаджень є діброви, які займають 28 % лісових площ. Проте, надмірна експлуатація довела лісові насадження і діброви зокрема до тієї межі, за якою вони перестають виконувати свої основні екологічні функції. Стан дібров на території України такий, що варто говорити про їхню деградацію, оскільки корінні дубові деревостани майже вирубані, а порослевих насаджень удвічі більше, ніж насінневих і це відчутно впливає на структуру всього лісового фонду. Тому колегія Міністерства лісового господарства ще у 1996 р. розглянула питання про стан і перспективи вирощування дубових насаджень та прийняла програму "Діброва", де відзначено вади ведення господарства у дібровах та намічено шляхи з підвищення їх продуктивності.

У цій програмі зокрема зазначено, що на практиці ігноруються наукові рекомендації зі створення дубових насаджень. У дібровних і судібровних типах лісорослинних умов, де дуб є корінною породою, замість дубових створюються культури з сосни звичайної і кримської, тополі, акації, ясеня, кленів та інших порід. Це призводить не тільки до зменшення площі дубових насаджень, але й до нераціонального використання лісових земель.

Виникнення такої ситуації зумовлене багатьма як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Насамперед створення нових насаджень з дуба звичайного тепер значною мірою ускладнюється через низку причин, головною з яких є погіршення загальної екологічної ситуації загалом і як наслідок цього погіршення стану лісових екосистем, головною з ланок яких є дубові насадження. Це призвело до підриву основних способів захисту дібров від тиску чинників смертності, які були вироблені ними за тисячоліття (П.А. Положенцев, 1980). Такі автори, як Д.Ф. Руднєв (1975), І.П. Теребуха (1982), А.А. Рожков (1989) також на перше місце ставлять антропогенний вплив, всі інші причини розглядають як похідні. Наслідками антропогенного впливу є комплекс негативних чинників: погіршення кліматичних і едафічних умов, які супроводжуються посухами, незвичними температурними перепадами, відхиленнями в режимі опадів, що в підсумку призводить до різкої зміни гідрологічного режиму. Зміна рівня ґрунтових вод різко негативно впливає на насадження дуба звичайного. Саме цю причину розглядають як основну внаслідок появи суховершинності і подальшого всихання дубових насаджень. Причому у сирих дібровах і судібровах цей процес набагато помітніший, ніж у вологих (С.В. Шевченко, 1985). Особливо це характерно для при-

річкових долин. Гідрологічний режим річок за останній час дуже змінився, оскільки тривалість весняних повеней зменшується, особливо в засушливі роки і внаслідок цього відбувається різке зниження рівня ґрунтових вод саме у прирічкових долинах. Рівень ґрунтових вод знижується не тільки в долинах річок, але й внаслідок виконання меліоративних робіт, що призводить до аналогічних наслідків. Підвищення ж їх рівня веде до вимокання дубових насаджень, передусім молодняків. Таким чином, насадження дуба звичайного стаючи ослабленими, можуть мати такі захворювання, як: суха гниль, спричинена бактерією *Ergwinia tharontici* (Millard), поперечний рак, зараження трутовиком та опеньком, а також зараження листогризучими та стовбуровими ентомошкідниками.

Ще однією з причин, що перешкоджає відновленню насаджень з дуба звичайного є зокрема те, що насінневі роки у цієї породи відбуваються у середньому з п'ятирічним інтервалом. Це утруднює створення культур посівом жолудів, оскільки існує нехватка насінневого матеріалу у менш родючі роки. Тому у ці роки культури необхідно створювати саджанцями. Втім, за даними багатьох авторів, зокрема Д.Ф. Руднева (1975), С.А. Генсірука (2002), культури, створені посівом, набагато стійкіші за створені саджанцями. Так, пошкоджуваність молодих культур поперечним раком, за даними Руднева Д.Ф. (1975), у культурах створених посадкою саджанцями становить 61 %, у створених посівом – всього 5 %, а де є природне поновлення – відсутнє. Крім того, 10 % культур, створених посадкою, заражається трутовиком. У порослевих насадженнях пошкоджуваність ще набагато вища. Крім того створені саджанцями культури дуба звичайного послаблені ще й тому, що у посадкового матеріалу після пересаджування з розсадника сильно пошкоджується коренева система – обрубуються стержневий корінь, який інтенсивно формується саме у перші роки. Тому пошкоджена таким чином коренева система стає більш поверхневою, а дубові деревостани – менш стійкішими. Якщо у багатих лісорослинних умовах це менш помітно, то у судібровах і особливо суборах ця вада відіграє дуже значну роль у приживленості і подальшому рості молодих культур дуба звичайного.

Суховершинність насаджень дуба звичайного з подальшим зараженням їх ентомо- та фітозахворюваннями, зазвичай, має незворотній характер і приводить до повного всихання дерев на всій площі, де почався цей процес. Це призводить до того, що у декілька прийомів санітарних рубань, в кінцевому результаті, насадження вирубують повністю. Відновлення ж на цих площах насаджень з дуба звичайного є проблематичним, оскільки описані вище негативні екологічні процеси не тільки не зупинені, але й прогресують і тому однозначно прогнозовано можна отримати заздалегідь негативний результат.

На лісових площах, де відбулося всихання і деградація насаджень дуба звичайного, після суцільних санітарних рубань, або останнього їх прийому можуть змінюватися породи, які здатні не тільки сформувати насадження, що повною мірою виконуватимуть лісозахисні, лісомеліоративні та інші функції, але й бути набагато продуктивнішими. На сьогодні зміна всохлих дубових насаджень на більш стійкі та високопродуктивні і є одним із головних зав-

дань під час відновлення лісових ресурсів, підвищення їх стійкості та відновлення екологічних функцій.

Зміна порід у процесі природного розвитку насаджень і впровадження нових інтродуцентів – явище закономірне. Але завданням лісівників і екологів є так спрямувати цей процес, щоб одночасно зі збереженням корінних деревостанів він привів до збагачення створюваних насаджень високопродуктивними породами та відбулося підвищення їх біологічної стійкості. Тому саме ці властивості повинні посідати перше місце під час підбору та впровадження культивованих порід.

Усі перераховані вище причини, що призводять до всихання насаджень дуба звичайного не характерні для такої цінної та перевіреної багаторічним досвідом лісовирощування породи як дуб червоний бореальний (*Quercus borealis* Mich. var. *maxima* (Marsh.) Ashe.). Його батьківщиною є Північна Америка. Його було завезено більш ніж сто років тому з Західної Європи в Україну. Ця порода була відома у ботанічній та дендрологічній класифікації також під назвами дуб бореальний і дуб червоний. Якщо перша з цих назв є цілком прийнятною, то друга абсолютно невірна, тому що *Quercus borealis* належить тільки до секції червоних дубів (*Rubra* Lud.), куди також входять: дуб шарлаховий (*Quercus coccinea* Muench.), дуб болотний (*Quercus palustris* Muench.), дуб різнолистий (*Quercus heterophylla* L.), і власне дуб червоний (*Quercus rubra* L.), від якого *Quercus borealis* відрізняється низкою істотних ознак (Harlow W.M., 1969). Ще проф. А.Л. Липа (1955), щоб виокремити цей вид, запропонував його назву як дуб північний, що й було прийнято довгий час у лісівництві, ботаніці та дендрології (Т.М. Бродович, 1974). Проте у лісівничій практиці ця порода в не останню чергу завдяки червоному відтінку деревини і листя, яке восени набуває також червоного кольору, постійно іменується як дуб червоний. Останнім часом навіть у наукових публікаціях поруч або з правильною латинською назвою *Quercus borealis* вживається назва дуб червоний, або ж взагалі ця порода перейменовується на *Quercus rubra*, який в Україні у лісонасадженнях не трапляється взагалі. Враховуючи цю тенденцію, а також для того, щоби постійно не посилатися на правильне латинське визначення цієї породи, автор пропонує таку назву – дуб червоний бореальний.

За більш ніж столітню історію впровадження дуб червоний бореальний зарекомендував себе з багатьох позитивних сторін. Так відносно зміни гідрологічного режиму ця порода є набагато стійкішою і еластичнішою. Будова його кореневої системи та біологічні особливості дають змогу безболісно переносити зниження рівня ґрунтових вод, не втрачаючи стійкості насадженнями, що виражається у повній відсутності суховершинності. Підвищення ж рівня ґрунтових вод також не призводить до негативних наслідків, якщо не відбувається тривалого затоплення.

У дуба червоного бореального немає чітко вираженого центрального стержневого кореня. Натомість від горизонтальних коренів ідуть вертикальні глибоко проникаючі відгалуження (К.А. Двоєглазов, 1958; Б.І. Логгінов, І.Н. Гегельський, 1962; W.M. Harlow, 1969; М.М. Гузь, 1996). Після переса-

джування з розсадника пошкодження кореневої системи саджанців незначне і не впливає на подальше формування компактної та потужної кореневої системи якірного типу, яка має також і глибоке проникнення. Завдяки меншій пошкоджуваності кореневої системи вдається уникнути перерахованих вище хвороб, які характерні для дуба звичайного. Варто зазначити, що автор протягом багаторічних спостережень у насадженнях дуба червоного бореального не виявив жодних ознак захворювань трутовиком, вже не кажучи опеньком. Абсолютно немає борошнистої роси, яка спостерігається майже у всіх молодняках дуба звичайного. Що стосується ентомошкідників таких, як: непарний, кільчастий та дубовий шовкопряди, зелена дубова листовійка, різні види п'ядунів, дубовий блошак – то ці шкідники характерні виключно для дуба звичайного. У насадженнях дуба червоного бореального вони не зустрічаються взагалі. Автор спостерігав тільки поодинокі випадки, коли внаслідок механічних ушкоджень стовбурів було виявлено облямований трутовик.

Істотне значення у впровадженні цієї породи має і те, що крім хорошого плодоношення, яке настає у насінневих насадженнях з 17-20 років, насінні роки відбуваються через два (рідше три роки), що сприяє створенню культур посівом. До того ж у дуба червоного бореального висока ґрунтова схожість – 80 %, а виживання сіянців – 98 % проти 69 % у дуба звичайного (Г.І. Казаков, 1954). У перший рік сіянці досягають висоти 35 см, що дає змогу витримати їх конкуренцію з боку трав'яної рослинності. Надалі інтенсивність росту не припиняється, особливо до 3-4-х років, коли спостерігається навіть по два прирости по висоті за один вегетаційний сезон. Завдяки меншій вибагливості до багатства ґрунтів вирощувати культури дуба червоного бореального можна успішно на всій території України, крім тих регіонів степової зони, де є сухі, щільні і засолені ґрунти.

Впродовж всієї історії ліси витіснялися з родючих земель, а залісненню підлягали землі виснажені тривалим сільгоспкористуванням, яри, піски, еродовані землі та кам'яністі схили. Збільшення лісистості у малолісних районах також відбувається завдяки землям, непридатним для інших видів користування. Тобто лісові насадження, якщо і збільшуються, то завдяки землям, які не відповідають корінним умовам місцезростання і є набагато бідніші. На цих площах, а також на тих, які потребують відновлення лісових та створення полезахисних лісонасаджень, низькопродуктивних, тих, що вийшли з-під сільгоспкористування та інших неугіддях варто створювати насадження з таких порід, які б відповідали низці вимог: швидкорослі, невибагливі до багатства ґрунтів, біологічно стійкі, здатні формувати у максимально короткий час високопродуктивні деревостани. Створення таких культур повинно базуватися на лісотипологічній основі, оскільки це єдина умова забезпечення їхньої високої життєстійкості й екологічної ефективності. Для вирішення цієї проблеми та відновлення екологічної рівноваги необхідно використовувати як основні корінні лісоутворювальні породи, так і для покращення якісного складу, цінні швидкорослі інтродуковані породи. Це дає змогу покращити біологічне різноманіття, підвищити продуктивність та екологічну стійкість деревостанів.

У полезахисному лісорозведенні, залісненні неугідь та створенні насаджень з метою запобігання ерозії ґрунтів, з основних лісоутворювальних порід найкраще зарекомендували себе: дуб звичайний, дуб червоний бореальний, сосна звичайна, береза бородавчата, клен гостролистий і ясенелистий, ясен звичайний і зелений (С.А. Генсірук, 1981; К.Л. Холупяк, 1973). Площа неугідь, які потребують створення захисних лісових насаджень, становить близько 1030 тис. га (Г.Б. Гладун, 2005). Якщо для заліснення пісків з перерахованих вище порід можна використовувати лише сосну звичайну, то у залісненні інших неугідь та земель, які потребують захисту від водної ерозії, крім сосни, використовують решту порід з участю інших другорядних та чагарників.

За достатньо широкого вибору порід, придатних для заліснення названих вище земель, найкраще виконують захисні функції насадження сформовані з порід з добре розвиненою кореневою системою. Особливо це стосується полезахисних смуг та насаджень, які запобігають ерозійним процесам та формуванню стабільних агроландшафтів (К.Л. Холупяк, 1973; С.А. Генсірук, 1981, 2002; І.П. Теребуха, 1982; Г.Б. Гладун, 2005; О.І. Фурдичко, 2006).

Найкраще впливають на протиерозійні процеси дубові насадження, що зумовлено низкою їх біоекологічних особливостей. Передусім це потужна коренева система з глибоко проникаючим корінням, завдяки якій дуб чудово дреноує та зміцнює ґрунти. Підстилка в дубових насадженнях надзвичайно вологоємка. Її вологовміст у два рази вища, ніж у соснових насадженнях, тому у них практично немає поверхневого змиву ґрунту. Завдяки цим чинникам інтенсивність інфільтрації в дубових насадженнях також у два рази вища ніж у березових та соснових (І.П. Теребуха, 1982). Дубові насадження краще за будь-які інші здійснюють кольматуючий вплив та снігозатримання.

Наведені вище переваги дубових насаджень стосуються як дуба звичайного, так і дуба червоного бореального. Однак, впровадження дуба звичайного, на відміну від дуба червоного бореального, як було зазначено вище, пов'язане з набагато більшими труднощами. Крім того, дуб звичайний набагато вимогливіший до родючості ґрунтів, зокрема до наявності в них таких основних елементів мінерального живлення, як азот, фосфат, калій. Тому, залежно від ступеня змитості заліснюваних площ, його культури можуть бути менш стійкішими та продуктивнішими. Періодичне ж всихання насаджень дуба звичайного крім згадуваних вже вище причин, які призводять до цього, також обтяжуються на заліснюваних землях й бідністю ґрунтових умов. У цьому плані дуб червоний бореальний має незаперечну перевагу, оскільки є менш вибагливим до багатства ґрунтів, що підтверджується високою продуктивністю насаджень не тільки у багатих, але й у бідних умовах місцезростання (В.А. Майборода, 2000).

За даними досліджень авторів (К.А. Двоєглазов, 1958; Б.І. Логгінов, І.Н. Гегельський, 1962), дрібне коріння дуба червоного бореального має тенденцію до повернення з гумусово-елювіального горизонту в гумусовий горизонт. Тому 60-80 % тонкого коріння зосереджено у гумусовому горизонті, що забезпечує найповніше використання ним всього поживного середовища на-

віть на бідних ґрунтах. Особливістю дуба червоного бореального можна вважати і те, що він добре росте і на кислих ґрунтах.

Завдяки потужній кореневій системі дуб червоний бореальний у себе на батьківщині піднімається вище всіх порід в Аппалачських горах (Х. Ейзенрейх, 1959). В Україні він також здатний рости значно вище н.р.м. (до 750 м), ніж дуб звичайний. Саме тому він успішно поширений у Закарпатті, Передкарпатті, а останнім часом і в Криму, не тільки не боючись вітровалів, але ще й підвищуючи вібростійкість насаджень, зміцнюючи схили та виконуючи значну водорегулювальну роль, особливо у весняний період.

Крім того, потужна коренева система дуба червоного бореального відіграє свою роль ще в одному випадку.

Якщо на староорних землях зі збідненим верхнім та ущільненим внаслідок тривалого сільгоспкористування підстилаючим горизонтом вирощувати сосну, то можна одночасно отримати негативний результат. Кореневі системи сосни концентруються у верхньому шарі, який до того ж пересихає у засушливі роки. Проникненню ж корневих систем вглиб до водонапірних горизонтів заважає сформований ущільнений підстилаючий шар. Насадження стають нестійкими до вітровалів, засух, пошкоджень кореневою губкою і ентомошкідниками. Схожі проблеми виникають під час вирощування за цих умов із іншими лісотвірними породами. Тому найбільш перспективним є заліснення таких площ дубом червоним бореальним. Саме ця порода завдяки своїй потужній кореневій системі якірного типу та порівняній невибагливості може закріпитися на збіднених ґрунтах і досягти нижчих водонапірних горизонтів, а надалі завдяки своєму опаді, який містить фосфор та азот, підвищити родючість заліснених земель.

Повноцінне функціонування лісонасаджень, зокрема і лісозахисних, відбувається після змикання у них крон, появи лісового опаді та підстилки – тобто після утворення лісового середовища. У насадженнях дуба червоного бореального, завдяки його швидкорості, ця стадія розвитку настає майже на 10 років швидше, ніж у насадженнях дуба звичайного.

У насадженнях дуба червоного бореального немає потреби вводити супутні підгінні породи, без яких не можна обійтися у разі вирощування дуба звичайного. Натомість достатньо ввести (бажано колючі) чагарники як для того, щоб запобігти потраві молодих культур худобою, так і для підвищення їх лісомеліоративних функцій. Лісові екосистеми, які зазнають надмірного впливу негативних чинників (промислові викиди, відходи виробництва) повинні формуватися таким чином, щоб зберегти і підвищувати свою стійкість.

Збереження лісів у місцях сильного забруднення – єдиний вихід стабілізації екологічної ситуації цих районів. Для цього потрібно підвищити стійкість цих насаджень внаслідок введення замість менш стійких хвойних порід листяних, передусім такої породи, як дуб червоний бореальний. Введення цієї стійкішої за дуб звичайний породи дасть змогу не тільки зберегти високопродуктивні насадження, але й запобігти зникненню дібровних типів лісу. Саме у такий спосіб можна збільшити площу дубових насаджень, яких тепер катастрофічно не вистачає в Україні.

Важливу роль відіграє дуб червоний бореальний у формуванні насаджень парків, лісопарків, зелених зон, біосферних резерватів та інших насаджень, які зазнають не тільки впливу викидів промислових підприємств, але й через примикання до промислових об'єктів та міст ще й рекреаційного навантаження. У цих лісових насадженнях постійно відбувається трансформація екосистем у бік їхнього погіршення. Саме тут для оптимізації лісових насаджень потрібно вводити стійкі деревні породи, однією з яких також є дуб червоний бореальний, який завдяки своїй енергії росту здатний не так підвищити продуктивність, як насамперед у коротший термін та з більшою ефективністю, оживити та збагатити навколишнє біорізноманіття, підвищити екологічну стійкість створюваних і існуючих насаджень.

Описані вище унікальні еколого-лісівничі властивості дуба червоного бореального дають змогу використовувати його у лісозахисному, лісо-відновлювальному та лісогосподарському виробництвах для значного підвищення їхньої ефективності.

Література

1. Бродович Т.М. Атлас дерев та кущів заходу України / Т.М. Бродович. – Львів : Вид-во "Вища шк.", 1974. – 240 с.
2. Генсирук С.А. Использование низкопроизводительных земель в СССР / С.А. Генсирук. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1981. – 241 с.
3. Генсирук С.А. Ліси України / С.А. Генсирук. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ, 2002. – 496 с.
4. Генсирук С.А. Оптимізація лісистості – запорука призупинення екологічних катаклізмів / С.А. Генсирук // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2002. – Вип. 12.1. – С. 82-90.
5. Гладун Г.Б. Значення лісозахисних насаджень для збереження сталого розвитку агроландшафтів / Г.Б. Гладун // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2005. – Вип. 15.7. – С. 113-118.
6. Гузь М.М. Закономірності формування кореневих систем лісоутворюючих порід України : дис. ... д-ра с.-г. наук. – Львів, 1996. – 363 с.
7. Двоеглазов К.А. Дуб красный в Бердычевском лесхозе и внедрение его в леса Житомирщины / К.А. Двоеглазов. – Бердычев : Типография Житомирского облиздата, 1958. – 48 с.
8. Лыпа А.Л. Определитель деревьев и кустарников / А.Л. Лыпа. – К. : Изд-во Киевского ин-та, 1955. – 299 с.
9. Логінов В.І. Використання дуба бореального в лісорозведенні на Україні / В.І. Логінов, Х.Н. Гегельський // Вісник сільськогосподарських науки. – 1962. – Ч. 5. – С. 45-49.
10. Майборода В.А. Ріст чистих насаджень дуба червоного північного (*Quercus borealis* Michx.) на Україні / В.А. Майборода // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2000. – Вип. 10.1. – С. 134-140.
11. Положенцев П.А. К этимологии отмирания дубрав // Причины усыхания дубрав в Молдавии / П.А. Положенцев. – Кишинев : Изд-во "Штиница", 1980. – С. 143-150.
12. Рожков А.А. Устойчивость лесов / А.А. Рожков, В.Т. Козак. – М. : Изд-во "Агропромиздат", 1989. – 239 с.
13. Руднев Д.Ф. Лесохозяйственные мероприятия как способ повышения устойчивости и производительности дубрав Украины / Д.Ф. Руднев, П.А. Рыбачок, Г.И. Васечко // Лесоведение. – 1975. – № 4. – С. 44-51.
14. Теребуха И.П. Дуб черешчатый в противозерозионных лесных насаждениях Подолы / И.П. Теребуха // Лесное хозяйство. – 1982. – № 7. – С. 58-59.
15. Фурдичко О.І. Ліс у степу і основи сталого розвитку / О.І. Фурдичко, Б. Гладун, В.В. Лавров. – К. : Вид-во "Основа", 2006. – 496 с.
16. Холупяк К.Л. Устройство противозерозионных лесных насаждений / К.Л. Холупяк. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1973. – 240 с.
17. Шевченко С.В. Экологическая типология в лесной фитотипологии / С.В. Шевченко // В кн.: Современные проблемы лесной типологии. – М. : Изд-во "Наука", 1985. – С. 102-104.

18. Эйзенрейх Х.И. Быстрорастущие древесные породы : пер. с нем. / Х.И. Эйзенрейх. – М. : Изд-во "Иностранная литература", 1959. – 508 с.

19. Harlow W.M. Textbook of dendrology covering the in portent / W.M. Harlow, E.S. Har-rar // Forest Trees of the Unitell States and Canada. – New-York. Toronto. London. Graw. – Hill Bo-ok Cotр. 1969. – P. 561.

Майборода В.А. Состояние дубовых насаждений в лесном фонде Украины и перспективы их воссоздания

Осуществлен системный анализ факторов и мероприятий, которые стали причиной снижения производительности лесов на Украине. Предложены реальные пути улучшения экологической стойкости лесов. Одним из способов реализации цели является обогащение биомногообразия лесостоев дуба красного бореального в научно обоснованных объемах.

Majboroda V.A. Condition of oak forest stands in wood fund of Ukraine and prospect of their reproduction

The system analysis of factors and actions which are considered as the reason of change of efficiency of woods in Ukraine is made. It is offered to a way of improvement of ecological stability of woods. Possible way of realization of the purpose can be enrichment of a biological variety of woods of an oak red in scientifically proved sizes.

УДК 630*232:582.681.2 Аспір. Р.В. Атаманчук¹ – НУБіП України, м. Київ

ЗНАЧУЩІСТЬ РІЗНИЦІ МІЖ ОСНОВНИМИ ТАКСАЦІЙНИМИ ПОКАЗНИКАМИ У БЕРЕЗОВИХ ДЕРЕВОСТАНАХ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХ СКЛАДУ

Виконано дослідження на підтвердження або заперечення гіпотези про значущість різниці між основними таксаційними показниками березових насаджень Українського Полісся.

Ключові слова: моделювання, ріст, вік, середня висота, середній діаметр, площа, тип лісорослинних умов, бонітет, запас, склад насадження, верифікація, класифікація, кластер.

Вітчизняне лісовпорядкування сьогодні стоїть перед вирішенням однієї з найголовніших проблем у галузі інформаційних технологій – підтримки та актуалізація повидільних баз даних деревостанів головних лісоутворювальних порід України як ефективного інструментарію реалізації системи безперервного лісовпорядкування. Системні наукові та практичні напрацювання у вирішенні цієї проблеми здійснюють в Україні протягом кількох останніх десятиліть [1, 3], однак потребують подальшої реалізації з удосконалення методичних підходів і залучення ширшого переліку деревних порід.

Моделювання таксаційних показників модальних деревостанів берези повислої в Українському Поліссі потребує чіткого розподілу останніх на статистично обґрунтовані однорідні структурні елементи, що надалі дасть змогу знайти більш достовірні моделі для прогнозування їх росту і розвитку. З цією метою було здійснено статистичний аналіз повидільної бази даних, наданої ВО "Укрдержліспроект" у Волинській, Рівненській, Житомирській, Київській, Чернігівській та Сумській областях. База даних для кожного виділу міс-

¹ Наук. керівник: проф. П.І. Лакида, д-р с.-г. наук – НУБіП України, м. Київ